

дасть змогу оптимізувати роботу державної служби зайнятості з безробітними та покращити її імідж у суспільстві. Воно не тільки сприятиме працевлаштуванню осіб, які намагаються знайти роботу, однак не можуть працевлаштуватись впродовж тривалого часу внаслідок низької конкурентоспроможності на ринку праці, але й дасть змогу відокремити їх від осіб, психологічно налаштованих на отримання статусу довготривалих безробітних. Саме тому ми вважаємо профілювання перспективним напрямом роботи служби зайнятості України з безробітними на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни, коли служба зайнятості має переходити від ролі пасивного споглядача, головна функція якого надавати матеріальну допомогу безробітним, до ролі активного брокера між роботодавцями та безробітними.

Література

1. Early identification of jobseekers at risk of long-term unemployment: the role of profiling. — Paris: OECD, 1998. — 118 p.
2. The ins and outs of long-term unemployment // OECD Employment Outlook. — Paris: OECD, 2002. — P. 187—243.
3. Machin S. and Manning A. The causes and consequences of long-term unemployment in Europe // Handbook of labor economics, Vol. 3/ Ed. by Ashenfelter O. and Card D. — North Holland: Elsevier Publishers, 1999. — P. 3085—3139.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2007

УДК: 378.633 (477)

Н. М. Куреда, канд. екон. наук, доц.,
О. О. Головань, канд. ф.-м. наук, доц.,
Н. М. Коваленко, старш. викл.,
Запорізький національний університет

ПІДГОТОВКА УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

АНОТАЦІЯ. В роботі виявлені критерії вибору бізнес-шкіл, де здійснюється кваліфікаційна підготовка з менеджменту, потенційними слухачами. Визначаються також підходи до забезпечення конкурентоспроможності цих шкіл. Такий аналіз направлений, з одного боку, на обґрунтування осмисленого вибору абітурієнтами бізнес-шкіл, а, з ін-

шого, — на досягнення конкурентних переваг навчальними закладами щодо підготовки управлінських кадрів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Магістр бізнес адміністрування (MBA), бізнес-освіта, бізнес-школа, управлінські кадри, кваліфікація, конкурентоспроможність, атестація, державна акредитація, диплом.

Підготовка управлінських кадрів для українських підприємств та організацій, що функціонують у ринкових умовах, в останні 2 роки розглядають під кутом підвищення кваліфікації з їх основного фаху або в рамках нового спрямування знань, наприклад економічних.

На даний час в українських виданнях періодично публікуються статті про бізнес-освіту, однак вони подають описову інформацію про існуючі за кордоном чи в Україні бізнес-школи [1, 2].

Разом з тим, розвиток ринкових відносин і включення в них все більшої кількості підприємств різних галузей, форм власності і масштабів діяльності, посилення конкурентної боротьби вимагають ціленаправленої підготовки менеджерів, які б володіли навиками і методами виконання управлінських функцій.

В даній статті пропонується логіка орієнтації потенційних слухачів на бізнес-школи, де здійснюється кваліфікаційна підготовка з менеджменту, а також визначаються підходи до забезпечення конкурентоспроможності цих шкіл. Такий підхід направлений, з одного боку, на обґрунтування осмисленого вибору абітурієнтами бізнес-шкіл, а, з іншого, — на досягнення конкурентних переваг навчальними закладами щодо підготовки управлінських кадрів.

Більшість з існуючих бізнес-шкіл пропонують підготовку управлінських кадрів за програмами Master of Business Administration (MBA). Це є новою формою освіти, хоча незначна в часі діяльність системи MBA в Україні вже дає привід для адаптації її до конкретних умов попиту та пропозиції на освітянському ринку України.

Мотивація одержання ступеню MBA у потенційних слухачів базується на отриманні нових знань, можливості кар'єрного росту, систематизації вже набутих знань, набутті корисних зв'язків, збільшенні доходу, вирішенні конкретних проблем бізнесу, зміні сфери діяльності.

Наступним кроком слухачів MBA є вибір бізнес-школи. Серед факторів, що впливають на їх вибір, є компетентність викладачів, ім'я та репутація школи, наявність у програми зарубіжної акредитації, форма навчання, склад слухачів, можливість вивчення іноземної мови, тривалість та вартість навчання, зміст програми/спеціалізації, можливість отримання зарубіжного диплому

МВА, кількість курсів за вибором, можливість отримання державного диплому МВА, місце розташування бізнес-школи. Значущим для абітурієнтів є сам бренд організації, що забезпечує підготовку спеціалістів МВА. Диплом відомого та рейтингового вузу суттєво підвищує вартість фахівця і цінність особистого бренду випускника МВА на ринку праці.

Запорізька область — це великий промисловий, сільськогосподарський і рекреаційний регіон, в якому попит на спеціалістів, в тому числі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, пред'являють 42311 підприємств і організацій, наприклад, ВАТ «Запоріжсталь», ВАТ «Дніпроспецсталь», ВАТ «Мотор-Січ» та ін. Обсяг експорту — імпорту товарів підприємств Запорізької області охоплює 4,7% від загальноукраїнського обсягу, що дозволяє посідати їй III — місце по Україні [3].

Опитування потенційних слухачів — працівників запорізьких підприємств та організацій, випускників технічних та гуманітарних вузів м. Запоріжжя — виявило, що акценти у виборі бізнес-школи із 100% були поставлені, перш за все, на структуру програми навчання, в тому числі можливість спеціалізації програми — 15%; вартість навчання — 8%, компетентність викладачів (науковий ступінь, стаж роботи, в тому числі практичної діяльності, імідж) — 9%; наявність у програми підготовки зарубіжної акредитації — 6%; можливість одержання зарубіжного диплому МВА — 8%; можливість вивчення іноземної мови — 4%; режим роботи школи (денна, вечірня чи дистанційна форма навчання) — 5%; тривалість навчання — 4%; можливість одержання державного диплому МВА — 6%; склад слухачів — 3%; імідж бізнес-школи — 7%; можливість стажування за кордоном — 6%; можливість працевлаштування за кордоном — 7% та інші.

Вибір шкіл МВА вже склався і в Україні, і в Російській Федерації — територіально і по базовій освіті, близьких державах. В Україні на сьогодні діє близько 10 бізнес-шкіл: Міжнародний інститут менеджменту (МІМ), Міжнародний інститут бізнесу (МІБ), Києво-Могилянська бізнес-школа (КМБШ), Київська бізнес-школа (КБШ), Львівський інститут менеджменту (ЛІМ), КІБІТ, Інститут міжнародних ділових відносин (ІМДВ — ІВР). Перші бізнес-школи з'явилися приблизно 10 років назад, деякі з них відкрилися в 2001—2002 роках. Перераховані бізнес-школи вже признані своєю практикою, якістю підготовки спеціалістів в Україні. Склалась вже і система критеріїв щодо оцінки їх конкурентоспроможності: рейтинги довіри бізнес-школам, професіоналізму викладацького складу, рівня теоретичної та практичної цінності одержаних знань, ма-

теріально-технічного забезпечення, ступеню актуальності та інноваційності знань, по графіках та форматі навчання, відповідності ціни до рівня програми навчання [2].

Разом з лідерами на матеріально-технічній та кадровій основах вузів України почали свою діяльність і нові бізнес-школи. Так, в рамках міжнародного проекту TEMPUS — CD — JEP — 23250 — 2002 «Master of Business Administration and Information Technology (MBA and IT)» організовані бізнес-школи з підготовкою фахівців MBA в Запорізькому національному університеті (ЗНУ), Житомирському державному технологічному університеті (ЖДТУ), Донецькому університеті управління та Київському Європейському університеті. Співпраця з європейськими школами MBA розширюється. Так, ЗНУ та ЖДТУ підписали угоди з Вищою школою менеджменту (м. Легниця, Польща) про співробітництво в напрямку організацій післядипломної освіти зі спеціальності «MBA and IT».

Оскільки у свідомості слухачів MBA переважає традиційна довіра до диплому державного зразка, то проблемою кінцевої атестації в системі MBA є здійснення державної акредитації спеціальностей. Так, МІМ має акредитацію якості (IQA) асоціації CEEMAN; МІБ проходить акредитацію на АМБА і пропонує другий диплом ІІВ (університет Нью-Брансвик); КІБ акредитована міжнародним органом стандартизації якості SGS (UK) згідно вимогам стандарту ISO 9001:2000; ІВР акредитована Фондом акредитації програм міжнародного бізнес адміністрування (FIBAA).

В Росії діють 57 бізнес-шкіл, перші з яких з'явилися 17 років назад. Більшість російських бізнес-шкіл працюють разом з іноземними і видають подвійний диплом. У провідних бізнес-шкіл є державна акредитація: Вища школа міжнародного бізнесу АНГ при уряді РФ та Інститут бізнесу та ділового адміністрування АНГ при уряді РФ (перша акредитована Міжнародною асоціацією бізнес-шкіл (АМБА), дає державний диплом MBA Росії; другий — американською асоціацією шкіл бізнесу (AACSB International), можливий російський та подвійний диплом); Московська міжнародна вища школа бізнесу МИРБИС (акредитована АМБА, дає подвійний диплом (з London Metropolitan University)); Інститут бізнесу та економіки АНГ при уряді РФ (разом з California State University — Hayward); Стокгольмська школа економіки в Санкт-Петербурзі (член Європейського фонду розвитку менеджменту (EFMD), акредитована Європейською системою підвищення якості освіти (EQUIS), дає міжнародний диплом) та ін. В цілому, російські бізнес-школи є реальними конкурентами українським, оскільки не

мають мовного бар'єру, територіально знаходяться близько, дають подвійний диплом — російських і європейських вузів.

У провідних бізнес-шкіл Росії є державна акредитація.

Особливість діяльності російських бізнес-шкіл в тому, що потік студентів з України в російські бізнес-школи суттєво зріс (так, в Стокгольмській школі економіки (м. Санкт-Петербург) — до 3% в 2006 році, в МИРБИС — до 9% в 2005 році. Крім можливості вибрати диплом зарубіжного вузу і національний диплом, а ще і державного зразка, українських слухачів можуть зацікавити нові тенденції — курси, розраховані на спеціалізацію слухачів. У Вищій школі міжнародного бізнесу АНГ при уряді РФ (ВШМБ) таких курсів, наприклад, 35 [2].

В Запорізькому регіоні сьогодні частина менеджменту, починаючи із середньої ланки і закінчуючи топ-управлінцями, вивчають можливість вступу в кращі бізнес-школи світу і отримання ступеню MBA. Але за 2 роки навчання, наприклад, у школі рівня Стенфорд або Гарвард потрібно витратити 100 тис. доларів на оплату навчання і проживання, в бізнес-школі «Політехнічний університет Каталонії» (м. Барселона) — 40 тис. євро. Ця та трохи менші суми є недосяжними для більшості українських слухачів MBA, оскільки накопичення та відшкодування цих сум практичне неможливе навіть зарплатами топ-менеджменту українських підприємств.

В США існують програми, що фінансують навчання вихідців з деяких країн, у тому числі України. У деяких випадках такі програми можуть повністю оплатити витрати на дорогу, проживання та навчання, але в своїй більшості гарантується лише навчання.

Крім того, фахівець, виїжджаючи за кордон для навчання, залишає бізнес на один-два роки. Після повернення необхідно швидко адаптуватися до умов роботи в компанії, галузі, країні. Необхідно враховувати ще одну обставину — знання та навички, що одержані у відповідності до стандартів бізнесу, права, технологій, виробничої та комунікаційної культур зарубіжних держав, як правило, не діють в Україні і, тим більше, адаптація знань та навичок до інших практичних умов ускладнюється.

З однієї сторони, глобальність міжнародних програм MBA дає можливість спілкування зі студентами та викладачами MBA різних держав світу, відкриває доступ до міжнародної мережі колег топ-менеджерів і зарубіжних ноу-хау, дозволяє одержати корисний практичний досвід, який можна максимально ефективно застосувати в майбутньому.

Як свідчать запити потенційних слухачів MBA, найбільш доцільним є професійна спеціалізація курсів в рамках навчальних про-

грам МВА. Так, деякі російські бізнес-школи пропонують на одному з останніх етапів прослухати курс, що розрахований на спеціалізацію слухачів. У Вищій школі міжнародного бізнесу АНХ при уряді РФ (ВШІМБ), наприклад, таких курсів 35. Більшість програм у Росії розробляються з орієнтацією на специфіку групи слухачів. Якщо програми для керівників вищої ланки Executive MBA є вже звичайною справою, то маса нових програм для менеджерів середньої ланки конкретної спеціалізації є новинкою, яка в Україні практично не зустрічається через незначну кількість слухачів.

На сьогодні необхідно сконцентрувати зусилля на розробці нових продуктів та диференціації програм МВА для різних цільових груп. На ринку існує потреба саме в управлінських знаннях та навичках — так званих *soft skills*. В той же час у менеджерів середньої ланки зростає потреба в спеціалізованих знаннях по управлінню функціональними сферами бізнесу.

Центр МВА-ІТ Запорізького національного університету здійснив в 2005/06 навчальному році перший набір майже однорідних за базовою освітою слухачів — менеджерів зовнішньоекономічної діяльності (економісти). Тому було б доцільно спеціалізувати навчальну програму в наступній системі навчальних курсів: інформаційні системи в менеджменті, інформаційні системи в управлінні підприємством, інформаційні технології в бізнесі та інші.

Враховуючи режим роботи та життєдіяльності слухачів, розширити пропозицію МВА-освіти доцільно за рахунок одночасного використання різних режимів роботи школи. Можна організувати денні (*full-time*) та заочні (*part-time*) програми. Перші розраховані на людей, які готові навчатися протягом дня, другі — на тих, хто бажає навчатися ввечері або у вихідні дні. Тривалість програм, як правило, один або два роки, іноді — півтора (річні програми навчання властиві європейським школам, дворічні — американським). Дворічні програми дозволяють поглибити навчальний процес, хоча з більш тривалим відривом від роботи і значними фінансовими вкладеннями. За останній час у Північній Америці та Європі застосовують програми МВА дистанційної форми навчання (*distance learning MBA*).

Таким чином, конкурентоспроможність національних бізнес-шкіл буде досягатись: по-перше, їх спеціалізацією — наприклад, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, інформаційні технології в менеджменті та ін., по-друге, можливістю проходження практики зі спеціальності на українських та зарубіжних підприємствах, по-третє, вартістю навчання, яка формується відповідно до терміну та форми навчання, іміджем бізнес-школи та ін.

Література

1. Козявина Б. Школить и лелеять // Бизнес. — № 37 от 11.09.2006. — С. 58—63.
2. Рейтинги школ МВА // Деловой. — № 8. — 2006. — С. 20—23.
3. Статистичний щорічник України за 2005 рік // За ред. О. Г. Осауленка. — Державний комітет статистики України.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2007

УДК: 316.614

С. П. Ланская, аспирант,
кафедры управления персоналом и экономики труда

СИСТЕМА НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

АННОТАЦИЯ. В статье исследованы особенности формирования системы непрерывного образования в условиях перехода украинской экономики к рыночным принципам хозяйствования, оценена роль профессионального обучения и профессиональной ориентации как составляющей политики занятости, обоснована необходимость внедрения системы непрерывного обучения на микро- и макроуровнях в соответствии с потребностями национального рынка труда.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА. Непрерывное образование, обучение в течение жизни, профессиональная подготовка, качество рабочей силы, человеческий потенциал.

На сегодняшний день в Украине профессиональной подготовке специалистов уделяется все большее внимание не только в связи с ее первоочередной ролью в повышении качества национальных трудовых ресурсов, но и потому, что она в значительной степени влияет на индивидуальные перспективы каждого человека в постоянно изменяющихся экономических условиях. В этом контексте возрастает важность создания открытой системы непрерывного профессионального образования, которая, основываясь на отечественном опыте, учитывала бы мировые тенденции и особенности обучения профессиональных кадров.

Таким образом, в настоящее время в нашем государстве сформировалась естественная необходимость дополнительного обра-